

se non esset; quam rationem in capite sequenti magis prosequemur.

7. *An consuetudo possit hoc honestare.* — *Resolutio.* — Secundo, quæri potest circa eandem partem, an hæc, quæ sic sunt prohibita jure communi, possint honestari per statuta episcopatum particularium, aut provinciarum, sine antecedente consuetudine; nam de hoc statim dicemus. De hoc puncto late disputant Canonistæ in cap. *Cum Majoribus*, de Constitution., et in cap. *Jacobus*, de Simonia. Sed breviter assero, stante jure communi, talia statuta, si sint ei contraria, iniqua esse, et nullam vim habere in virtute statutorum (ut a consuetudine nunc abstineam), sive exactio sit ad pios usus, sive ad alios humanos sumptus, vel utilitates accipientium. Probat, quia inferior non potest statuere contra jus superioris, alioquin nullum est statutum: sed talia statuta sunt contra jus commune; ergo. Respondent aliqui, jus commune loqui de propriis exactionibus, in quibus aliquid ut pretium accipitur, et per modum venditionem fiunt. Re tamen vera, si jura attente legantur, non recipiunt hanc interpretationem, quia generaliter prohibent omnem turpem extortionem et exactionem, et quocumque prætextu. Et hæc assertio communis est Doctorum in dictis locis; et videri præsertim possunt Hostiens., Abbas, et Felinus, dicto cap. *Jacobus*; Abbas, in dicto cap. *Cum majoribus*, n. 16 et 25; et Deci., n. 28.

8. *Objectio.* — *Solvitur.* — Dixi autem: Si sint juri communi contraria; nam si tantum sint diversa, vel in alia forma ferantur, poterunt esse honesta, et valere, juxta ea quæ statim dicemus de consuetudine; nam quoad hoc eadem est ratio. Sic ergo limitant assertionem Innocent. et alii Doctores, ut procedat quando statutum ipsum præcipit exactionem facere, non vero, si tantum præseribat quid recipiendum sit, si alter sponte dare id velit, sine exactione vel vi aliqua denegando illi spiritualia, vel aliter illi molestiam inferendo. Quæ limitatio mihi vera videtur: quia posita illa, jam statutum non erit contra jus commune, quia dicta jura, ut vidimus, tantum prohibent exactiones. Sed objici potest capit. *Dilectus*, 2 de Simon., quatenus in eo permittitur, aliquid gratis oblatum recipi, dummodo sine taxatione oblatum sit; ubi autem statutum intervenit, jam taxa præcedit. Respondet imprimis, caput illud loqui solum de ingressu religionis, et non oportere extendi ad alia, cum revera non sint in omnibus similia.

Deinde dico, si statutum non ordinat exigendum, sed quasi proponat quid acceptari possit, si sponte detur, tunc non proprie taxare quid dandum sit, sed potius quid non dandum sit, id est, ut alia vel majora non petantur, seu proponantur. Nam cum illud ipsum, de quo statutum disponit, possit minui, sicut et negari ab eo a quo sic petitur, non potest dici proprie et in rigore esse taxatum. Itaque in hoc statuto non video malitiam, nec contrarietatem cum jure communi, si rigorosam exactionem non imponat. Tunc autem sine dubio ad minus est contra ecclesiasticum jus. Posset autem quæri an hæc prohibitio sit pure ecclesiastica, et an possit per contrariam consuetudinem abrogari; sed hæc dicentur melius capite sequenti.

9. *Tertia assertio.* — Dico tertio: ubi nec approbatur nec prohibetur jure communi hujusmodi exactio temporalis muneris, in administratione spiritualium, ab his qui ex officio tenentur illa ministrare, nisi fiat ex justa causa publica auctoritate probata, illicita est et injusta, et simonia saltem præsumpta. Hæc assertio est communis Doctorum; et sumitur ex Divo Thoma, dicta quæstione 100, art. 3, ad 3, et ibi Sot. et aliis. Et hoc etiam probant jura supra allegata; damnant enim hanc exactionem tanquam per se improbam, ut sequenti capite latius dicam. Ratio vero est supra facta, quia ministrantes spiritualia ex officio habent ab Ecclesia consignatos redditus suæ sustentationis; ergo non possunt licite extorquere aliquid aliud per modum stipendii, alioquin manifestam injustitiam committunt, nec vero habent alium justum titulum exigendi; ergo illicite et simoniace exigunt, quia cum non habent justum titulum, convincuntur illud exigere pro ipso spirituali ministerio seu beneficio, et ex illo, ac per illud temporalem quæstum facere, quod vel est propria simonia, vel saltem præsumitur, et tale sacrilegium est, ut ad simoniam merito reducat.

10. *Objectio.* — *Expeditur.* — Dices: possunt hoc postulare non ad propriam utilitatem, sed ad pium aliquod opus. Respondet primum, hoc non excusare injustitiam, quia non habet minister ecclesiasticus jus cogendi alium, ut suis sumptibus opus pium faciat; supponimus enim alias non teneri, sed propter solam receptionem spiritualium ad hoc cogi, et hoc plane est injustum, ut capite sequenti latius dicemus. Deinde dico, non omnino purgari suspicionem simoniæ illo titulo, quia ordinarie non procurant prælati vel alii ministri

spiritualium hæc pia opera per talia media, nisi ut se exonerent ab aliqua obligatione faciendi suis sumptibus talia opera, vel ut alienis sumptibus videantur vel ecclesias ornare, vel subvenire pauperibus; et ita semper opus refunditur in aliquam propriam utilitatem; quamvis autem non redundaret, et intentio esset bona, medium est injustum, ut dixi.

11. *Alia objectio expeditur.* — Dices: contingere potest ut redditus episcopatus, præbendæ aut beneficii sint tenues, et non sufficientes sustentandi a onera personæ, status et officii; ergo tunc licitum erit aliquid exigere hoc titulo. Respondet, propter hanc solam exceptionem, additum a nobis esse in assertionem, nisi fiat ex justa causa. Nam hæc sine dubio juste causa est. Addidimus autem oportere ut talis causa auctoritate publica probata sit, quia inordinatum esset uniuscujusque privati parochi arbitrio hoc relinquere, alias unusquisque causari posset indigentiam et insufficientiam sui beneficii ad suam sustentationem. Oportet ergo ut aliqua lege, vel statuto, aut consuetudine, id declaratum sit juxta dicenda in capite sequenti, vel certe ut prælati auctoritas interveniat. Unde licet Glos., in capite *Suam*, de Simon., absolute dicat, in simili casu posse sacerdotem aliquid exigere, si ei sumptus desint, vel intelligenda est de sacerdote qui ex officio ministrare non tenetur: vel certe addendum est posse id facere, causa approbata a prælato, ad quem spectat providere ut inferiores pastores populorum ab eisdem alantur sufficienter, ut in eodem capite Panormitanus notavit, num. 40. Et idem habet Felin. ibi, num. 3, allegans alios, et dicens esse communem sententiam. Attingitque rationem traditam, quia sequitur (inquit) *absurdum, quod judicaret in facto proprio*. At vero si indigentia similis in ipsomet prælato seu Episcopo fuerit, crediderim ipsum posse statnere modum, quo sibi sufficienter per oblationes fidelium, vel similia subsidia provideatur. Ita enim in simili notatur a Doctoribus in cap. univ., Ut beneficia sine diminutione conferantur, per textum, et in capit. *Conquerente*, de Offic. ordin., et in cap. *Cum Apostolus*, § *Prohibemus*, de Censib., ubi specialiter id notat Cardinal. Requiritur tamen juxta illum textum, ut causa rationabilis manifesta sit, alioquin, si sit dubia, probanda erit per superiorem, ut ibi notat Glossa. Denique juvat Concilium Trident., sess. 24, capit. 14, de Refor., quatenus Episcopis committit, ut examinent statuta permittentia hujusmodi exac-

tiones, et si justa esse cognoverint, illa sustineant; est ergo in Episcopis potestas ad probandam justam causam talium exactionum. Et tunc non censentur contraria juri communi, quod loquitur de ministris habentibus ab Ecclesia sufficientem sustentationem, ut omnes intelligunt. In modo autem exigendi, oportet servare regulas a jure statutas, ut in sequenti capite dicemus.

CAPUT XLVIII.

AN EXACTIONES TEMPORALIUM PRO SPIRITUALIBUS CONSUETUDINE POSSINT HONESTARI, ITA UT PROPTER SOLAM ILLAM A LABE SIMONIÆ CONVENTIONALIS EXCUSENTUR?

1. *Explicatur difficultas.* — Ut intelligatur quid in hoc puncto possit habere difficultatem, suppono primo, nulla consuetudine introduci posse, ut licitum sit dare temporale pro spirituali per modum pretii. Hoc per se evidens, quia illud est intrinsece malum, et contra jus divinum; ergo nulla consuetudo potest contrarium inducere aut honestare. Et hoc confirmant a fortiori multa jura, quæ similes consuetudines vel etiam minus malas reprobant tanquam corruptelas, quæ jura paulo inferius indicabimus. Suppono secundo ita esse licitum accipere aliquid temporale pro spirituali per modum stipendii sustentationis, ut ad honestandam talem receptionem, vel petitionem, nulla consuetudo necessaria sit, nec ab illa pendeat. Quia jus ipsum divinum non solum hoc approbat, sed etiam præcipit; ergo in hoc nihil potest operari consuetudo, sed ad summum poterit deservire vel ad tollendam omnem suspicionem, quia consuetudo declarat illud peti ut stipendium justum, et non ut pretium, vel ad derogandum alicui prohibitioni mere positivæ, si in modo exigendi stipendium lata sit; sicut aliqui dixerunt de his clericis, qui absque obligatione officii ministrant, quoad faciendum pactum de stipendio. Licet enim exemplum in re verum non sit, ut supra vidimus, non repugnat tamen ita fieri. Quocirca proposita quæstio non habet locum in his simplicibus ministris; quia illi, quod ad jus attinet, nihil plus possunt ratione consuetudinis, quam jure naturæ possint: sed, quod spectat ad factum, poterunt ratione consuetudinis plus vel minus exigere, et in modo exigendi poterunt etiam toleratam consuetudinem sequi, quia in his nihil circa illos jus commune disposuit.

2. Versatur ergo quæstio de his qui ex officio spiritualia ministrant, de quibus suppono, tertio, posse per laudabilem consuetudinem acquirere jus ad aliquas oblationes fidelium extraordinarias, id est, non pertinentes ad jura decimarum, vel alios stabiles redditus ecclesiarum aut beneficiorum. Id constat ex capit. *Ad Apostolicam*, de Simonia. In eorum tamen exactione servanda est forma præscripta, ut tetigi capit. præced., et latius in superioribus. Unde hoc modo clarum est, consuetudine honestari petitionem aliquam temporalis doni pro administratione spiritualium, quæ sine consuetudine honeste non fieret, et labem vel suspicionem simoniæ haberet; hoc autem non fit per talem consuetudinem mutando jus divinum, vel humanum, sed solum mutando materiam juris, quia nimirum per consuetudinem fit debitum stipendium, quod absque consuetudine non fuisset. Habet autem locum hæc consuetudo citra omnem controversiam in oblationibus voluntariis, quæ ad divinum cultum fiunt, vel immediate et directe, ut in his quæ ad altare offeruntur; vel ex relatione offerentium mediate, ut in his quæ ad sustentationem ministrorum, vel sumptus templorum a fidelibus sponte offeruntur. Quæ omnia per se satis constant ex d. c. *Ad Apostolicam*, et ex supra dictis de his oblationibus.

3. *Dubium principale.* — *Discrimen inter consuetudinem et statutum.* — Difficultas ergo tantum superest, an aliæ exactiones temporalium pro spiritualibus actibus possint consuetudine honestari; non quidem mutando jus divinum, vel in illo dispensando, quod fieri non poterit; sed vel mutando objectum illius juris, et faciendo ut sit stipendium debitum, id quod non erat, vel certe derogando in ea parte juri humano, si in aliquo obstiterit. Ratio autem difficultatis est, primo, quia per consuetudinem possunt abrogari humanæ leges: illa ergo omnia, quæ in hac materia tantum sunt prohibita jure humano, possunt per contrariam consuetudinem licita fieri. In quo est magna differentia inter consuetudinem et statutum, etiamsi utrumque sit unius provinciæ tantum vel episcopatus, quod per statutum non potest derogari juri communi, per consuetudinem vero potest. Et ratio differentie est, quia statutum fit sola inferioris potestate, et ideo non potest prævalere contra legem superioris; consuetudo vero supponitur nota superiori, et per illum approbata, saltem tacite, et ideo in tali loco potest derogare

illius legi. Unde si statutum particulare esset approbatum per Pontificem, tunc esset æquiparatio. Secundo, piæ consuetudines in hac materia observandæ sunt, juxta caput *Ad Apostolicam*, de Simonia; sed non repugnat hæc exactiones temporalium munerum pro spiritualibus ministeriis esse piæ, quia possunt peti non in pretium, sed in subsidium; ergo si piæ fuerint, servandæ erunt. Tertio, hoc maxime confirmat Concilium Trident., sess. 24, cap. 14, nam supponit aliquas consuetudines hujusmodi esse pravas, et alias piæ; et ideo præcipit examinari et discerni, ut piæ retineantur, aliæ auferantur; ergo sunt aliquæ consuetudines, quæ possunt hanc exactionem honestare.

4. In contrarium vero est, quia consuetudo reprobata per legem non potest vires resumere, nec dare jus, nec prævalere contra legem, ut late docet Covar. plures referens, libr. 3 Var., cap. 13, numer. 4; Greg. Lop., in Leg. 3, titul. 2, part. prima; Glos. 6, et Navarrus in Comment. de Spoli., § 14, num. 8. Et ratio est, quia tunc consuetudo dicitur reprobata per legem, quando non solum simpliciter prohibetur, sed etiam prohibetur quia ipsa est per se iniqua, et bonis moribus contraria; sed in præsentia materia leges canonicæ ita prohibent hæc exactiones, ut consuetudines illarum omnino reprobent ut malas; ergo non possunt prævalere, aut dare jus. Minor patet ex capite *Non satis*, ibi: *Nec sub obtentu cujusquam consuetudinis*; et additur ratio: *Quia diuturnitas temporis non diminuit peccatum, sed auget.* Quæ ratio supponit consuetudinem esse de re per se mala, alias potuisset consuetudine purgari. Idem in c. *Cum in Ecclesia*, et cap. *In tantum*, ibi: *Pravam illam consuetudinem.* etc. Et clarius in capite *Sicut pro certo*, ibi: *Tantum abolere volentes absum, consuetudinem hujusmodi (quæ magis dicenda est corruptela) penitus reprobantes.* Et confirmantur hæc valde ex capit. ultim. de Consuet., ubi his modis explicatur, quando consuetudo per se mala sit, et juri divino contraria. Videnturque hæc jura in hoc fundari, quod talis exactio est injusta, cum Ecclesia deputaverit sufficientes redditus pro sustentandis his ministris, omnibusque oneribus eorum; et ideo non caret vitio, aut vehementi suspicionem simoniæ.

5. *In quo Doctores conveniant.* — In hoc puncto Doctores conveniunt, non omnem consuetudinem in hac parte reprobendam esse, quamvis sæpe iniqua esse possit, et suspicio-

nem habere possit simoniæ, saltem in ecclesiastico foro, nisi ex circumstantiis et adjunctis præsumptio purgetur. Hanc sententiam communiter docent auctores statim referendi. Et videtur convinci rationibus pro utraque parte factis, et maxime auctoritate Concilii Tridentini. Ratione etiam declarari potest, quia materia talium consuetudinum non est intrinsece mala, quia in illa nihil aliud est intrinsece malum, nisi vel accipere temporale ut pretium rei spiritualis, quod est simonia; vel exigere non debitum tanquam debitum, quod est injustitia; sed neutrum est intrinsece connexum cum tali actione; non est ergo intrinsece mala. Minor quoad priorem partem probatur, quia potest temporale peti non ut pretium, sed ut subsidium sustentationis, vel interdum pro expensis quas fieri contingit. Et similiter probatur quoad alteram partem, quia utroque titulo accidere potest, ut illud quasi tributum imponatur juste ab habente potestatem. Hinc ergo fit ut talis consuetudo sæpe possit esse iniqua, saltem ex injustitia, et ex turpi avaritia (quæ in ecclesiasticis personis maxime detestanda est), et consequenter propter speciem simoniæ, et vehementem suspicionem quam illæ radices inducunt. Et augetur valde ex repugnantia jurium, quando contingit consuetudinem versari in eisdem rebus, seu actionibus, de quibus prohibitiones jurium loquuntur. Nihilominus tamen non repugnat tales occurrere circumstantias, quæ ostendant consuetudinem justo titulo et ratione esse fundatam, et consequenter omni simoniæ suspicionem carere. Cui etiam favet, quod similes consuetudines non introducuntur nec conservantur sine auctoritate prælatorum Ecclesiæ, de quibus recte semper est præsumendum, nisi contrarium constet; ergo non possunt in universum damnari tales consuetudines, argumento capitis *Mos antiquus*, cum aliis, 65 distinct.

6. *Duo signa.* — *Aliud signum.* — Difficultas vero est in explicando quæ consuetudo, in præsentia materia, pia et honesta judicanda sit, quæ vero reprobanda. Ad hoc respondet Ugolin., Tab. prima, capit. 9, § 11, numero secundo, illam consuetudinem esse laudabilem, quæ simoniam non inducit, nec simoniam sapit, intelligit etiam nec sordidam avaritiam aut injustitiam. Verumtamen hoc est quod inquirimus, quando consuetudo censeripotest immunis ab his sordibus, et qualiter discerni poterit. Ad hoc ponit idem auctor alia duo signa in § 10, numer. octavo. Unum

est, tunc consuetudinem aliquid accipiendi esse liberam a suspicionem simoniæ, quando sine consuetudine posset absque simoniæ vitio vel suspicionem idem dari in eadem occasione, seu pro eodem ministerio, et accipi recta intentione. Verumtamen hæc regula esset optima ad discernendas consuetudines laudabiles, quæ introductæ censentur ex spontanea voluntate offerentium, de quibus jam diximus; hæc autem de illis agimus, quæ per viam tributi impositi et exactionis, semper et ab initio impositæ fuerunt. Et ideo non potest etiam ad hunc casum aptari secundum signum, quo etiam frequenter Canonistæ utuntur, distinguentes laudabiles consuetudines a non laudabilibus, ex eo quod priores a pia et religiosa dantium liberalitate originem ducunt; posteriores vero ab exactione et necessitate. Ut tradunt Glossa, Hostiensis, Abbas, Felin., Socin. et alii in cap. *Ad Apostolicam*, et cap. *Suam* de Simonia. et in cap. *Cum Maj.* de Const., et favet etiam divus Thomas, dicta quæstione 100, art. 3; Soto, quæstione nona, art. 2; Anton., dicto cap. 5, § 22; Sylvester, quæstione 1. Hæc enim distinctio optime accommodatur ad eas consuetudines, quæ sunt de oblationibus piis et sacris, et directe ad divinum cultum ordinatis; quæ quidem habere debent spontaneam originem, ut docuit Divus Thomas, quæstione 86, articulo primo, et supponitur in dicto cap. *Ad Apostolicam*, et regulariter præsumuntur illam habere, nisi certis indiciis oppositum constet. Nunc vero non de his consuetudinibus agimus, sed de illis quæ meram exactionem præ se ferunt et eandem habuisse originem dignoscuntur. De his enim loquitur aperte Concilium Tridentinum. Nam quæ solvi solent in electione, presentatione, nominatione, institutione, confirmatione, et collatione, et similibus, de quibus Concilium loquitur, non solent solvi spontaneæ, nec præ se ferunt tale initium; et tamen de eisdem jubet Episcopis, *ut de consuetudinibus supra dictis cognoscant.* Et inter eas supponit esse posse aliquas laudabiles, quæ excipiendæ sint, aliis reprobatis.

7. Aliter etiam videntur iidem Canonistæ inter has consuetudines ex fine illarum sumere distinctionem. Nam interdum tales exactiones fiunt ad pios usus, ut ad subventionem pauperum, ad ornatum ecclesiæ, et similes; interdum ad solam utilitatem extorquentium: priores censent esse piæ consuetudines; posteriores, pravas et detestandas; et ideo priores non reprobantur et posse prævalere con-